

Пітякова Т. С.
pityakova_tetyana@kneu.edu.ua
ст. викладач кафедри соціології
КНЕУ імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ПРОФЕСІОНАЛ І ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА: ЗАПИТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Для сучасного фахівця, який постає перед викликом одночасного включення у різні види предметно-практичної діяльності, виявляється життєво необхідним мати чіткі етичні орієнтири для прийняття вірного рішення в ситуаціях морального вибору. Вивчення основ професійної етики уможливорює усталення ціннісного світу та моральнісних установок фахівця, формуючи «особистість професіонала», що в своє чергу здійснює «більш широкі впливи на моральні цінності суспільства» [3, 95].

Етична освіта особистості починається із відповідей на запитання: що таке людські цінності, яка їх природа; що таке правильна поведінка, який спосіб життя нам потрібно обрати [2, 1]? Тобто, наші початкові моральні проблеми стосуються перш за все того, які цінності і норми ми обираємо, щоб діяти в нашому особистому житті: ставлення до близьких, до суспільства, і до самих себе.

Однак етична позиція кожної людини – це не тільки її власні переконання у доцільності і вірності здійснюваних вчинків, які ґрунтуються на особистому досвіді, але і усвідомлене сприйняття тих теоретичних позицій, які були вибудовані філософською думкою людства.

Так, ідеї щодо того, як приймати правильні етичні рішення, ми знаходимо, наприклад, в етичній теорії утилітаризму («морально вірною є дія, яка приносить найбільше благо якомога більшій кількості людей»), чи деонтологічній теорії, яка вказує на те, що рішення людини мають ґрунтуватися на принципах і обов'язках, навіть, якщо вони матимуть негативні наслідки, або в інших етичних концепціях та підходах.

Але професійна етика націлена на встановлення базових цінностей, принципів і стандартів, які лежать в основі професійних обов'язків та поведінки фахівця.

Для того, щоб вважатися професіоналом, недостатньо тільки знати технологічні аспекти своєї професії: потрібно підтвердити свою здатність займатися саме цією діяльністю через відповідні іспити, дотримуватися принципів та підпорядковуватись правилам, які встановлені в межах цієї професії. Професіонали зазвичай об'єднуються в професійні асоціації, які слідкують за дотриманням принципів і стандартів ефективності професійної діяльності в процесі досягнення суспільного блага.

Професійна етика націлена на регулювання «владності» тих, хто наділений силою прийняття рішень, які можуть впливати на подальше життя людини, її особистісні відчуття і становлення; на обмеження використання влади для отримання фінансової вигоди тощо. В цьому проблемному полі дискутуються і такі складні питання, як вплив культури і структури організації на прийняття етичних рішень.

В межах професійної етики піднімаються питання цінностей, принципів і стандартів, пов'язаними з певною професією та особливостями реалізації їх в кожному конкретному випадку. Це стосується і того, як, наприклад, керівники реагують на порушення етичних вимог (на робочому місці): так, при порушенні співробітниками норм професійного спілкування під час виконання службових обов'язків, керівник може ініціювати програму етичного навчання з метою поширення обізнаності своїх підлеглих щодо основних етичних принципів, що може покращити середовище праці і підвищити ймовірність етичного ставлення як до всіх співробітників, так і до клієнтів.

Як зазначає Т. Василевська, тільки «усвідомлення загальнолюдського загальнокультурного сенсу професійних цілей робить професійну діяльність морально осмисленою» [3, 16]. Майбутні фахівці мають знати, що професійна етика втілює такі цінності та цілі професії, як прозорість і підзвітність, чесність і справедливість, надання високоякісних та ефективних послуг і відповідальність

перед клієнтами або замовниками. Дотримання професійної етики підтримує авторитет та репутацію окремих професіоналів, та захищає честь професії.

Таким чином, необхідність поєднання компетентності в певній галузі з компетентністю в етиці є вимогою часу.

Фахова підготовка спеціалістів, яка здійснюється у закладах вищої освіти, на нашу думку, буде нецілісною без впровадження професійно-етичної компоненти. Усвідомлення особливостей функціонування професійних етик, виявлення і розуміння сутності етичних настанов професії, слугує для аналізу та розв'язання різноманітних моральних проблем сьогодення, з якими стикається фахівець на своєму робочому місці.

Отже, викладання професійної етики в закладах вищої освіти сприяє підвищенню етичної чутливості фахівця [1, 4], тобто здатності виявляти етичні проблеми, які виникають в процесі здійснення професійної діяльності; розширює і поглиблює етичні знання (в тому числі і у впровадженні етичного кодексу в організації, проведенні етичних експертиз, організації етичного навчання фахівців); підсилює мотивацію етичних зобов'язань представника професії, а тому є нагальною потребою сучасної освіти.

Використана література:

1. Davis M. Professional Ethics without Moral Theory : A Practical Guide for the Perplexed Non-Philosopher. Journal of Applied Ethics and Philosophy. Vol. 6. P. 1-9. 2014.
2. Norman R. The Moral Philosophers: An Introduction to Ethics. 2nd Edition. Oxford University Press. 1998. 229 p.
3. Василевська Т.Е. Етика у публічній службі: підруч. К., НАДУ, 2018. 256 с.
4. Василевська Т.Е. Професійно-етична освіта в Україні: обрис проблем. Професійна та корпоративна етика на сучасному етапі розвитку соціогуманітарного знання: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 23–24 листопада 2017 року) / Редкол.: А.Є. Конверський та ін. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. С. 22–24.